

УДК 327.8:355.01+323.268: 32.019.51

І. Савіна, майор, канд. пед. наук

науковий співробітник науково-дослідного відділу проблем розвитку та застосування частин і підрозділів десантно-штурмових військ та морської піхоти наукового центру Військової академії, м. Одеса

Н. Шостаківська, канд. пед. наук, доц.

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ВПЛИВ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СКЛАДОВОЇ НА ВЕДЕННЯ ГІБРИДНИХ ВІЙН В СВІТІ

I. Savina, major, Ph.D.; N. Shostakivska, Ph.D., Assoc. Prof.

THE IMPACT OF THE INFORMATION COMPONENT ON THE CONDUCT OF HYBRID WARS IN THE WORLD

Нині все частіше йдеться про війни. Війна, як і раніше, залишається тим явищем, яким її охарактеризував майже 200 років тому К. Клаузевіц – “зіткненням значних інтересів”, “кривавим розв'язанням кризи”, “продовженням політики іншими засобами” (іншими – не тільки військовими), “актом насильства, що має на меті змусити противника виконати нашу волю”, “справою небезпечною, непередбачуваною”, “справжнім хамелеоном”.

Війна, якщо її розглядати з історичного розвитку, ускладнюється. Ведеться за допомогою ширшого спектра дій: традиційних і незвичайних, прямих і непрямих (нелінійних), бойових і “невійськових”, стає більш комплексною та інтегральною, а також – високотехнологічною та інформаційною. Все, ще залишається війною армій, війною народів і війною різних угруповань, що борються, як і раніше, за владу, вплив, ресурси, території тощо.

У геополітичному контексті гібридна війна являє собою відносно нове явище. Методи гібридної війни використовуються головним чином у сфері операцій спеціальних сил, вони поєднують у собі досвід жорстких протистоянь загрозам міжнародної безпеки, що виникають безпеки і уроки, отримані в боротьбі з екстремізмом державних і недержавних суб'єктів. Гібридну війну ведуть як сили, що діють усередині країни або регіону і прагнуть послабити або повалити уряд, так і силами, що діють ззовні. Останні спрямовані на надання сприяння повстанцям у вербуванні прихильників та їхній підготовці, оперативної та тилової підтримки, а також впливають на економіку та соціальну сферу, координують дипломатичні зусилля, а також проводять окремі силові акції. Для цих цілей залучаються спеціальні підрозділи, розвідка, а також організовані злочинні групи, крім того здійснюється масштабний інформаційний психологічний вплив на населення, особовий склад збройних сил і правоохоронних органів, владні структури з використанням усього діапазону інформаційно-комунікаційних технологій.

Але в інформаційному суспільстві військова конкурентоспроможність визначається можливостями обробляти інформацію та адаптувати її до військових операцій, що по винно забезпечувати їх успішність.

З урахуванням особливостей гібридної війни завданням уряду стає організація протидії їй шляхом комплексного синергетичного використання дипломатичних, інформаційних, економічних, фінансових, правових ресурсів держави одночасно з використанням військової сили.

По суті гібридна війна не є ні тактикою, ні стратегією, являючи собою результат соціально-культурної побудови гібридного суспільства. Для глибокого розуміння

особливостей гібридної війни потрібно враховувати історичні, соціальні, етносоціальні, культурні, політичні, економічні та військові аспекти. Розуміння гібридної війни передбачає наявність знань про суспільство, в якому з'явилися гібридні збройні сили та відповідна стратегія. Без таких знань буде важко зрозуміти схему війни та її деталі, і, відповідно, складніше виробити ефективні методи протидії.

Одним із важливих аспектів гібридної війни (як, утім, і будь-якої іншої) є інформаційно-пропагандистська складова. У сучасних умовах з повсюдним поширенням інтернету інформаційні операції набувають найширшого розмаху.

Як приклад можна навести систему інформаційного забезпечення ісламістських терористичних угруповань і організацій.

Радикальні ісламісти розгорнули в соціальних мережах вербувальну, агентурну та мобілізаційну роботу. Вони не створювали чогось нового, а просто використовували вже відпрацьовані технології кольорових революцій, одним із найважливіших елементів яких якраз і було створення таких структур в інтернеті. Досить згадати співробітника Google В. Гоніма, якого називають творцем революції 2011 р. у Єгипті. Він створив у соціальній мережі Facebook протестну групу, що налічувала кілька десятків тисяч учасників, яка стала організаційним інструментом протестів.

По суті, інтернет став новим технічним засобом зв'язку терористичних груп і осередків. Однак найбільших досягнень останні домоглися в галузі пропаганди, цілями якої стали залякування потенційних жертв і створення атмосфери страху і терору. Інтернет допомагає терористам поширювати сцени насильства, збільшуючи аудиторію тих, на кого вони розраховані.

Зазначимо, що така пропаганда досягає мети: після втрати японських заручників Японія прийняла рішення відмовитися від участі в міжнародній коаліції з боротьби з ІДІЛ. Ролик зі стратою 21 єгиптянина-копта на березі Середземного моря викликав масовий вихід єгипетських робітників з нафтових промислів Лівії, чим серйозно ускладнив становище легального уряду, який відчуває критичну нестачу коштів.

Візуальність перемагає вербальність, тобто посилення візуальності впливає на аудиторію сильніше, ніж аргументація.

Не надто витратна операція із залякування призвела до колосального ефекту і завдала економічних і фінансових збитків противнику ісламістів. Раніше подібного роду ефект досягався диверсійними операціями із залученням бойових груп, тепер буквально за кілька тисяч доларів бойовики отримали віддачу, що вимірюється десятками мільйонів доларів збитків їхнього противника.

Проблема в тому, що способи протидії такого роду пропаганді тільки починають розроблятися, а їхня ефективність поки невисока.

Оцінюючи ситуацію в цілому, можна сказати, що необхідно створювати свої власні інформаційні пропагандистські структури, орієнтовані на конкретну аудиторію – населення країни – потенційного противника.

Експерти вважають, що якщо традиційний тероризм не загрожував суспільству як цілісній системі, то високотехнологічний тероризм нової епохи цілком може спровокувати кризу держави з розвиненою інфраструктурою інформаційного суспільства.

У зв'язку з цим питання інформаційної безпеки набуває останнім часом важливого значення для незалежності та суверенітету держави.

Література

1. Hoffman F. Future Threats and Strategic Thinking . Hoffman F. G. Infinity Journal, No Fall 2011. URL: https://www.infinityjournal.com/article/34/Future_Threats_and_Strategic_Thinking/.

2. Смола Л. Аспекти ведення інформаційної та гібридної війни в контексті застосування комунікаційних технологій. *S.P.A.C.E.* 2016. № 1. С. 48-53.
3. Thomas P. Rona. *Weapon Systems and Information War*. Thomas P. Ro – Boeing Aerospace Co., Seattle, WA, 1976. 72 p.
4. Бедрицкий А. Эволюция американской концепции информационной войны. *Аналитические обзоры РИСИ*. 2003. № 3. 26 с.
5. Дорошенко А. Гібридна війна в інформаційному суспільстві. *Вісник Національного університету «Юридична академія України імені Ярослава Мудрого»*. 2015. № 2(25). С.21-28.
6. Присяжнюк Д. Застосування маніпулятивних технологій з боку Росії в ЗМІ України (на прикладі Криму). URL : <http://vuzlib.com/content/view/1108/23>.

УДК 930,1

А. Філінюк, д-р іст. наук, проф.

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Україна

ДО ПИТАННЯ ПРО МОДЕЛІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ І РОСІЙСЬКОЇ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ ТА ЇХ ВІДОБРАЖЕННЯ В ПЕРІОД РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ГІБРИДНОЇ ВІЙНИ

A. Filiniuk, Dr., Prof.

TO THE QUESTION OF MODELS OF EUROPEAN AND RUSSIAN HISTORICAL MEMORY AND THEIR REFLECTION DURING THE RUSSIAN-UKRAINIAN WAR

В сучасній вітчизняній і зарубіжній науковій літературі приділено значну увагу європейській, до якої тяжіє й на яку орієнтується Україна, і російській моделям історичної пам'яті та їх взаємозв'язку й взаємообумовленості з меморіальною політикою на сучасному етапі суспільного розвитку. Їх істотні відмінності спостерігаються як за напрямками, так і найбільш важливими критеріями. Компаративний аналіз засвідчує різницю між ними за трьома блоками: по-перше, за характером політики пам'яті; по-друге, за визначенням найважливіших подій і символів; по-третє, за загальноприйнятими оцінками історичного минулого.

Так, за характером політики пам'яті стратегічна мета європейської моделі полягає в європейській інтеграції, тоді як для російської пріоритетним є геополітичний проект «русского мира». Інструментальність європейської політики пам'яті ґрунтується на дискусії про необхідність і способи формування спільної ідентичності в кордонах Європейського Союзу, натомість російська модель націлена на реконструкцію спільної ідентичності в кордонах колишнього СРСР. За способом виявлення політика пам'яті в європейській моделі орієнтована на покаяння за Голокост і примирення з колаборантами, в Російській Федерації вона спрямована на прославлення героїв і подвиги війни. Європейська модель ключовою формою вшанування визначає покуту, водночас російська – глорифікацію, тобто прославлення, возвеличення та героїзацію власного минулого. Відмінності між двома моделями історичної пам'яті чітко простежуються в змісті політики пам'яті: європейська модель головними визначає акцентування на трагічності і домінованості, а російська – на героїчності і домінантності або домінуванні чи авторитарності. Комеморативні практики (на прикладі пам'яті про війну) в європейській моделі історичної пам'яті пов'язані зі святкуванням на місцевому рівні, невеликими військовими парадами і мітингами-реквіємами, що ж до російської, то вони передбачають загальнонаціональні святкування, великі військові паради і демонстрації, зокрема ходу «безсмертного